

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.02.2018, sp. zn. 21 Cdo 4020/2017, ECLI:CZ:NS:2018:21.CDO.4020.2017.1

Číslo: 86/2019

Právní věta: Poskytovatel, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína, není povinen dokončit umělé oplodnění spojením zárodečné buňky žalobkyně a kryokonzervovaných spermií jejího zemřelého manžela.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 21.02.2018

Spisová značka: 21 Cdo 4020/2017

Číslo rozhodnutí: 86

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Lidská práva, Právo na soukromý a rodinný život

Předpisy: čl. 8 odst. 1 předpisu č. 209/1992Sb.

čl. 8 odst. 2 předpisu č. 209/1992Sb.

§ 3 odst. 1 předpisu č. 373/2011Sb.

§ 4 předpisu č. 373/2011Sb.

§ 6 odst. 1 předpisu č. 373/2011Sb.

§ 778 předpisu č. 89/2012Sb.

§ 787 předpisu č. 89/2012Sb.

§ 8 odst. 1 předpisu č. 373/2011Sb.

§ 8 odst. 2 předpisu č. 373/2011Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se žalobou podanou dne 26. 10. 2015 u Okresního soudu Plzeň – město domáhala, aby byla žalované uložena povinnost provést žalobkyni „postupem lege artis“ umělé oplodnění za použití její zárodečné buňky a kryokonzervované spermie jejího manžela P. P. zemřelého dne 16. 6. 2015. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že P. P. podepsal dne 26. 6. 2014 informovaný souhlas s kryokonzervací spermií před léčbou neplodnosti metodami asistované reprodukce (tento souhlas nikdy neodvolal), že dne 15. 12. 2014 podepsala společně s manželem P. P. informovaný souhlas s léčbou neplodnosti metodou mimotělního oplození, vyslovili souhlas s rozmražením a použitím spermií před léčbou neplodnosti metodami asistované reprodukce a téhož dne rovněž podepsali informovaný souhlas s intracytoplasmatickou injekcí spermie, avšak k následné aplikaci hormonálních injekcí žalobkyni již nedošlo, neboť psychický stav žalobkyně se po smrti jejího

manžela zhoršil natolik, že nebyla schopna se aplikaci hormonálních injekcí a odběru oocytů podrobit. Žalobkyně namítala, že se v současné době domáhá pokračování v procesu umělého oplodnění, které žalovaná odmítá dokončit „z důvodu absence platného souhlasu manžela žalobkyně“, čímž žalovaná porušuje nejen „stěžejní zásadu soukromého práva, že smlouvy mají být plněny“, ale také právo žalobkyně na soukromý a rodinný život.

2. Žalovaná k žalobě uvedla, že dokončení procesu umělého oplodnění žalobkyně kryokonzervovanými spermii jejího zemřelého manžela brání ustanovení § 6 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, podle nějž může být umělé oplodnění provedeno pouze v případě, že žádost neplodného páru žádajícího o umělé oplodnění není starší než 6 měsíců.

3. Okresní soud Plzeň – město usnesením ze dne 4. 4. 2016, č. j. 31 C 41/2015-45 neschválil smír žalobkyně a žalované ve znění, že „žalovaná se zavazuje postupem lege artis pokusit se provést žalobkyni umělé oplodnění za použití její zárodečné buňky a kryokonzervované spermie jejího manžela P. P. zemřelého dne 16. 6. 2015, a to ve lhůtě do 2 let od právní moci usnesení“ s odůvodněním, že navrhovaný smír je v rozporu s ustanovením § 6 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, neboť „souhlas či žádost žalobkyně a zemřelého manžela je starší než 6 měsíců“.

4. Výše uvedené usnesení Okresního soudu Plzeň – město bylo potvrzeno usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 7. 2016, č. j. 15 Co 218/2016-58. Odvolací soud poukázal na to, že z Ústavy, ze zákona o zdravotních službách ani ze zákona o specifických zdravotních službách neplyne „právo domoci se lékařského zákroku podle vlastní volby“ a že cílem právní úpravy asistované reprodukce je zajistit, aby dítě mělo šanci vyrůstat s matkou i otcem, a proto je podle současné právní úpravy umožněno podstoupit umělé oplodnění pouze páru, což není případ žalobkyně, která po smrti manžela v páru nežije.

5. Okresní soud Plzeň – město rozsudkem ze dne 28. 11. 2016, č. j. 31 C 41/2015-74 ve výroku I. zamítl „žalobu o splnění povinnosti žalované, která by měla být povinna provést žalobkyni v souladu se standardy léčebné péče pro tento zákrok a postupem lege artis, při tomu vyhovujícímu zdravotnímu stavu žalobkyně, za úplatu v souladu s ceníkem žalované, umělé oplodnění za použití zárodečné buňky žalobkyně a kryokonzervované spermie zemřelého P. P., v minimálním počtu 10 pokusů ve zdravotnickém zařízení žalované v době do 10-ti let od právní moci tohoto rozsudku“ a ve výroku II. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů tohoto řízení. Soud prvního stupně vycházel při právním posouzení z toho, že zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, je veřejnoprávním předpisem, který umožňuje subjektům konat jen to, co jim je zákonem výslovně dovoleno, a který klade důraz na informovaný souhlas budoucího rodičovského páru. Jestliže tedy byla v posuzovaném případě žádost neplodného páru žádajícího o umělé oplodnění (žalobkyně a zemřelého P. P.) starší než 6 měsíců, nelze předjímat další vůli zemřelého P. P. v průběhu léčebného procesu a nahrazovat ji soudním rozhodnutím, neboť „nezadatelným právem každého jedince je informovaný souhlas nejen udělit, ale i odvolat“. Podle soudu prvního stupně nebyl informovaný souhlas žalobkyně a zemřelého P. P. udělen ve formě předepsané ustanovením § 36 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, a proto jej nelze považovat za dříve vyslovené přání ve smyslu tohoto ustanovení. Soud prvního stupně se neztotožnil ani s námitkou žalobkyně o porušení jejího práva na rodinný život, neboť dospěl k závěru, že žalobkyně po smrti manžela již nežije v páru, a proto nyní nemůže o asistovanou reprodukci žádat (to však neznamená, že je umělému oplodnění žalobkyně „bezprávně bráněno“).

6. Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 30. 5. 2017, č. j. 56 Co 84/2017-114 ve výroku I. rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, ve výroku II. rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně částku 3 976 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám JUDr. L. J. a ve výroku III. uložil

žalobkyni povinnost zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 5 397 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám JUDr. L. J. Odvolací soud došel k závěru, že požadavek žalobkyně uplatněný v žalobě je v rozporu s ustanovením § 6 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, podle nějž lze umělé oplodnění provést pouze na základě žádosti neplodného páru, která nemůže být starší než 6 měsíců, a dále se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně o tom, že „nelze předjímat vůli zemřelého P. P. v dalším průběhu léčebného procesu a nahrazovat ji soudním rozhodnutím“ a že nebylo porušeno právo žalobkyně na rodinný život, neboť její rodina smrtí manžela zanikla. Podle odvolacího soudu není v posuzované věci důvod k zaujetí odlišného stanoviska, než které je uvedeno v odůvodnění jeho usnesení ze dne 22. 7. 2016 č. j. 15 Co 218/2016-58, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně pro rozpor s hmotným právem neschválil žalobkyni a žalovanou uzavřený smír, a podle odvolacího soudu rovněž není důvod k návrhu Ústavnímu soudu ke zrušení příslušných ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, neboť „se nejedná o nesoulad zákonného předpisu s Ústavou“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti výroku I. tohoto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, v němž předkládá otázku, zda má právo požadovat po žalovaném zdravotnickém zařízení dokončení procesu umělého oplodnění za použití kryokonzervovaných spermií jejího zemřelého manžela, který sice dne 26. 6. 2014 a dne 15. 12. 2014 dal s umělým oplodněním souhlas, avšak v době, kdy žalobkyně začala požadovat dokončení procesu umělého oplodnění, uplynula od jeho souhlasu lhůta 6 měsíců stanovená v § 6 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Žalobkyně namítá, že její žádost o umělé oplodnění zárodečnými buňkami jejího zemřelého manžela nemůže být odmítnuta jen z formálních důvodů (pro nedodržení lhůty podle ustanovení § 6 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách), neboť její manžel P. P. si nechal kryokonzervovat své sperma z obavy z následků onkologické léčby, či úmrtí a k umělému oplodnění dal dne 26. 6. 2014 a dne 15. 12. 2014 informovaný souhlas, který neodvolal, a proto je zřejmé, že „vstupovali do procesu umělého oplodnění právě proto, že i přes zdravotní stav P. P. chtěli společně počít a vychovávat dítě, a to i za předpokladu, že se možná P. P. narození dítěte nedožije“. Žalobkyně poukázala na to, že nedokončením procesu umělého oplodnění dochází k zásahu do jejího práva na soukromý a rodinný život, chráněný článkem 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, neboť nad právem dítěte poznat svého otce převažuje její právo na zplození potomka se zemřelým manželem, přičemž k existenci rodiny nejsou třeba oba rodiče. Podle žalobkyně provedením jejího umělého oplodnění zárodečnými buňkami zemřelého manžela „nevznikne újma na právech jiných subjektů“, a proto zásah do výkonu jejího práva na soukromý a rodinný život není v posuzovaném případě nezbytný. Žalobkyně je přesvědčena, že udělením souhlasu se zmražením spermií její manžel udělil tento souhlas do budoucna i ve vztahu k umělému oplodnění, když věděl, že zmražené spermie by měly být použity v době, kdy již pravděpodobně nebude mít vlastní funkční zárodečné buňky, a že tyto spermie budou použity za účelem oplodnění žalobkyně. Žalobkyně tak zcela odmítá závěr soudů, že nelze předjímat další vůli jejího manžela v průběhu léčebného procesu. Pokud by si její manžel pokračování umělého oplodnění nepřál, mohl tento další proces vyloučit na základě odvolání souhlasu, což však neučinil. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud zrušil jak rozhodnutí soudu prvního stupně, tak rozhodnutí odvolacího soudu a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

8. Žalovaná k dovolání žalobkyně uvedla, že nemůže žalobkyni umělé oplodnění zárodečnými buňkami jejího zemřelého manžela provést, neboť informovaný souhlas zemřelého manžela žalobkyně je více než 6 měsíců starý, a proto by žalovaná tímto jednala v rozporu s ustanovením § 6 zákona č. 373/2011 Sb., zákona o specifických zdravotních službách, což by jednak mohlo být sankcionováno ze strany orgánů veřejné moci, jednak nelze vyloučit, že by se takto počaté dítě v

budoucnu domáhalo po žalované náhradě újmy způsobené tím, že v důsledku porušení právních předpisů žalovanou nemohlo poznat svého biologického otce. Podle názoru žalované měl zákonodárce důvod implementovat do zákona lhůtu, po kterou bude kvalifikovaný souhlas použitelný pro umělé oplodnění. Je totiž nutné si klást otázku, zda se samotné počaté dítě z umělého oplodnění se zemřelým otcem nebude považovat za poškozené, když nikdy svého biologického otce nepozná a neuvidí a v rodném listu bude mít datum narození daleko po datu úmrtí svého otce. Nezanedbatelnou je podle žalované i skutečnost, že dítě se narodí do neúplné rodiny, a i kdyby si matka našla časem nového partnera, nikdy nebude mít možnost žít se svým biologickým otcem. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobkyně zamítl a uložil žalobkyni povinnost nahradit žalované náklady dovolacího řízení.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 občanského soudního řádu, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání; protože řízení ve věci bylo zahájeno dne 26. 10. 2015, postupoval přitom podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (dále jen „o. s. ř.“).

10. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

11. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

12. V projednávané věci bylo pro rozhodnutí odvolacího soudu určující vyřešení právní otázky, zda žaloba, aby poskytovatel, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína, byl povinen dokončit proces umělého oplodnění ze zárodečné buňky žalobkyně a kryokonzervovaných spermií jejího zemřelého manžela, představuje způsobilý prostředek proti zásahu do práva na rodinný život, chráněný čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv základních svobod. Jedná se přitom o otázku vyplývající z aplikace procesního práva (občanského soudního řádu), takže skutečnost, že se tak děje v řízení, kde proti meritornímu rozsudku dovolání přípustné není [srov. § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] je nerozhodná (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. [30 Cdo 1510/2013](#), uveřejněné pod č. 39 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2014). Vzhledem k tomu, že tato otázka nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobkyně je proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

14. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění přezkumu dovolacího soudu nepodléhá), že žalobkyně a její manžel P. P., s nímž žalobkyně

uzavřela manželství dne 15. 9. 2012 a který zemřel v důsledku onkologického onemocnění dne 16. 6. 2015, byli pacienti žalovaní. Dne 26. 6. 2014 byl zemřelý manžel žalobkyně P. P. žalovanou poučen a udělil informovaný souhlas s kryokonzervací (zmražením) svých spermií před léčbou neplodnosti metodami asistované reprodukce a dne 15. 12. 2014 byli žalobkyně a její zemřelý manžel žalovanou poučeni a udělili informovaný souhlas s intracytoplasmatickou injekcí spermie (ICSI), s léčbou neplodnosti metodou mimotělního oplození (IVF) a s rozmražením a použitím spermií před léčbou neplodnosti metodami asistované reprodukce. Žalobkyně vyzvala žalovanou dne 7. 9. 2015 k provedení zdravotnického zákroku, a to umělého oplodnění intracytoplasmatickou injekcí spermie zemřelého P. P. Rodiče zemřelého P. P., kteří byli vedle žalobkyně dědici zemřelého, projevíli dne 23. 7. 2015 souhlas s provedením zákroku umělého oplodnění žalobkyně intracytoplasmatickou injekcí spermie zemřelého. Nad rámec zjištění nižších soudů je přitom nutné uvést, že součástí předmětného souhlasu bylo poučení, že k ukončení skladování spermií dochází v případě úmrtí muže, nebylo-li jednoznačně určeno jinak.

15. Projednávanou věc je třeba posuzovat - vzhledem k tomu, že s procesem umělého oplodnění bylo započato informovanými souhlasem ze dne 26. 6. 2014 a ze dne 15. 12. 2014 - podle zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění účinném do 30. 4. 2015 (dále jen „zákon o specifických zdravotních službách“).

16. Podle ustanovení čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv základních svobod ve znění protokolů 3, 5 a 8, dále též jen „Úmluva“) má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

Podle ustanovení čl. 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách se asistovanou reprodukcí rozumí metody a postupy, při kterých dochází k odběru zárodečných buněk, k manipulaci s nimi, ke vzniku lidského embrya oplodněním vajíčka spermií mimo tělo ženy, k manipulaci s lidskými embryi, včetně jejich uchovávání, a to za účelem umělého oplodnění ženy

a) ze zdravotních důvodů při léčbě její neplodnosti nebo neplodnosti muže, jestliže

1. je málo pravděpodobné nebo zcela vyloučené, aby žena otěhotněla přirozeným způsobem nebo aby donosila životaschopný plod, a

2. jiné způsoby léčby její neplodnosti nebo neplodnosti muže nevedly nebo s vysokou mírou pravděpodobnosti nepovedou k jejímu otěhotnění, nebo

b) pokud jde o potřebu časného genetického vyšetření lidského embrya, je-li zdraví budoucího dítěte ohroženo z důvodu prokazatelného rizika přenosu geneticky podmíněných nemocí nebo vad, jejichž nositelem je tato žena nebo muž.

Podle ustanovení § 4 zákona o specifických zdravotních službách léčbu metodami asistované reprodukce může provádět pouze poskytovatel, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína.

Podle ustanovení § 6 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách lze umělé oplodnění provést ženě v jejím plodném věku, pokud její věk nepřekročil 49 let, a to na základě písemné žádosti ženy a

muže, kteří tuto zdravotní službu hodlají podstoupit společně (dále jen „neplodný pár“). Žádost neplodného páru žádajícího o umělé oplodnění nesmí být starší než 6 měsíců; je součástí zdravotnické dokumentace vedené o ženě.

Podle ustanovení § 8 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách před zahájením metod a postupů asistované reprodukce je poskytovatel povinen podat neplodnému páru informaci o povaze navrhovaných metod a postupů, jejich trvalých následcích a možných rizicích a o způsobu, jakým může být naloženo s nadbytečnými lidskými embryi, včetně předpokládané výše finančních nákladů na jejich uskladnění a dobu jejich uskladnění. Součástí poučení neplodného páru jsou rovněž informace o určování rodičovství k dítěti podle občanského zákoníku, bylo-li dítě počato umělým oplodněním. Neplodný pár může požadovat, aby při podání informace byl přítomen svědek podle jeho výběru. Záznam o podání informace podepíše neplodný pár, ošetřující lékař, popřípadě svědek; záznam je součástí zdravotnické dokumentace vedené o příjemkyni.

Podle ustanovení § 8 odst. 2 zákona o specifických zdravotních službách na základě informace podle odstavce 1 neplodný pár udělí písemný souhlas s provedením asistované reprodukce; písemný souhlas musí být opakovaně udělen před každým provedením umělého oplodnění. Souhlas je součástí zdravotnické dokumentace vedené o příjemkyni.

Podle ustanovení § 778 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, narodí-li se dítě, které je počato umělým oplodněním, ženě neprovdané, má se za to, že otcem dítěte je muž, který dal k umělému oplodnění souhlas.

Podle ustanovení § 787 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, otcovství nelze popřít k dítěti narozenému v době mezi stošedesátým dnem a třístým dnem od umělého oplodnění provedeného se souhlasem manžela matky, nebo se souhlasem jiného muže, když matka není vdaná, bez ohledu na to, jaké genetické látky bylo použito. To neplatí, otěhotněla-li matka dítěte jinak.

17. Dovolací soud předně zkoumal, zda nesplnění povinnosti dokončit proces umělého oplodnění kryokonzervovanými spermii zemřelého manžela je způsobilé zasáhnout do práva na rodinný život, chráněného čl. 8 odst. 1 Úmluvy. Právo na respektování soukromého a rodinného života nemá absolutní povahu, je podrobena evolutivní interpretaci, která vyžaduje, aby obsah základních práv chráněných Úmluvou byl vykládán a aplikován ve světle současných okolností (Rozsudek pléna Soudu ve věci R. proti Spojenému království ze dne 17. 10. 1986, stížnost č. 9532/81, § 47) a jeho omezení přichází v úvahu, jestliže jsou splněny podmínky stanovené v jeho druhém odstavci. Možnost omezení práv v čl. 8 Úmluvy vyplývá již z té skutečnosti, že uvedené ustanovení pokrývá velice širokou oblast, která se nezřídka dostává do konfliktu s jinými základními lidskými právy. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „Soud“) se podává, že v situacích obdobných posuzovanému případu Soud v zásadě podřazuje věc pod pojem „soukromý život“ [rozhodnutí být či nebýt rodičem, včetně rodiče biologického (E. proti Spojenému království, rozsudek velkého senátu, 10. 4. 2007, č. 6339/05, § 71-72) a včetně lékařsky asistovaného početí (S. H. a další proti Rakousku, rozsudek velkého senátu, 3. 11. 2011, č. 57813/00, § 82)].

18. Podřazení věci do rámce „rodinného života“ by pro aplikovatelnost čl. 8 Úmluvy vyžadovalo skutečnou existenci „rodiny“ (M. proti Belgii, rozsudek pléna, 13. 6. 1979, č. 6833/74, § 31). Pro Soud je existence rodiny otázkou faktickou, záležející „na skutečné existenci blízkých osobních vazeb v praxi“ (K. a T. proti Finsku, rozsudek velkého senátu, 12. 7. 2001, č. 25702/94, § 150), které jsou dostatečně trvalé (viz K. a ostatní proti Nizozemí, stížnost č. 18585/91, rozhodnutí ze dne 27. 10. 1994, § 30; J. a ostatní proti Irsku, stížnost č. 9697/82, rozhodnutí ze dne 18. 12. 1986, § 55; K. proti Irsku, stížnost č. 28867/03, rozhodnutí ze dne 18. 7. 2006, § 44; a X, Y a Z proti Spojenému království, stížnost č. 21830/93, rozhodnutí ze dne 22. 4. 1997) a které se posuzují podle okolností každého konkrétního případu. Shrnutí judikatury k definici „rodinného života“ nabídl Soud v

rozsudku velkého senátu Soudu ve věci P. a C. proti Itálii ze dne 24. 1. 2017, stížnost č. 25358/12, kde v bodu 141 uvedl, že ustanovení čl. 8 Úmluvy negarantují ani právo založit rodinu, ani právo osvojit si dítě (viz E. B. proti Francii [VS], stížnost č. 43546/02, rozhodnutí ze dne 22. 1. 2008, § 41). Právo na respektování „rodinného života“ nechrání pouhé přání založit rodinu; předpokládá existenci rodiny (viz M., cit. výše, § 31) nebo alespoň existenci potenciálního vztahu například mezi dítětem narozeným mimo manželství a jeho biologickým otcem (viz N. proti Finsku, stížnost č. 27110/95, rozhodnutí ze dne 29. 6. 1999) nebo vztah založený na svatbě, jejímž cílem nebylo obcházení zákona, a to i tehdy, nebyl-li ještě rodinný život plně rozvinut (viz A., C. a B. proti Spojenému království, stížnosti č. 9214/80, 9473/81 a 9474/81, rozhodnutí ze dne 28. 5. 1985, § 62), nebo vztah mezi otcem a jeho v manželství narozeným právním dítětem, a to i tehdy, je-li po letech zjištěno, že mezi sebou nemají žádné biologické vazby (viz N. proti Rusku, stížnost č. 39438/13, rozhodnutí ze dne 16. 7. 2015, § 58), nebo vztah založený osvojením, jehož cílem nebylo obcházení zákona, v souladu se zákonem (viz P. a ostatní proti Rumunsku, stížnosti č. 78028/01 a 78030/01, rozhodnutí ze dne 22. 6. 2004, § 148).

19. Jakkoliv je z výše uvedeného zřejmé, že tvrzený zásah v podobě nedokončení procesu umělého oplodnění kryokonzervovanými spermii zemřelého manžela není způsobilý zasáhnout do práva na rodinný život žalobkyně, neboť ten objektivně vzato neexistuje, může představovat zásah do práva na soukromý život, neboť existuje úzká vazba mezi přáním žalobkyně a jejího zemřelého manžela založit rodinu prostřednictvím umělého oplodnění a jednáním (resp. opominutím umělé oplodnění provést) zdravotního zařízení, přičemž genetický materiál obou potencionálních rodičů tvoří nedílnou součást jejich identity, a tudíž i jejich práva na sebeurčení.

20. Dovolací soud dále zkoumal, zda judikatura Soudu v oblasti práva na soukromý život, při zachování patřičné míry uvážení, poskytuje interpretační vodítka pro aplikaci článku 8 Úmluvy (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2006 sp. zn. [I. ÚS 310/05](#)).

21. Ve věci E. proti Spojenému království (rozsudek velkého senátu, 10. 4. 2007, č. 6339/05) se velký senát Soudu zabýval případem stěžovatelky, která si před terapeutickým odnětím vaječnicků nechala odebrat několik vajíček, která byla oplodněna spermatem jejího tehdejšího partnera a uskladněna pro pozdější použití. Jejich vztah se rozpadl a bývalý partner následně požádal příslušnou kliniku, aby uskladněná embrya byla zničena. Pro stěžovatelku šlo o poslední možnost stát se matkou svého genetického dítěte a před Soudem proto namítala, že možnost daná vnitrostátním právem, odstoupit po oplodnění odebraných vajíček od předchozí dohody, porušuje její právo na respektování soukromého a rodinného života. Soud v první řadě uvedl, že dotčená věc spadá do působnosti čl. 8 Úmluvy, který zahrnuje rozhodnutí být či nebýt rodičem, včetně rodiče biologického. Soud podotkl, že neexistuje žádný mezinárodní konsensus v oblasti regulace IVF léčby nebo regulace embryí vytvořených takovou léčbou. Z komparace jednotlivých právních úprav výše zmíněných států vyplývá, že některé státy přijaly v této oblasti zvláštní úpravu, zatímco jiné státy neupravily tuto oblast vůbec nebo ji upravily jen částečně s tím, že odkázaly na obecné zásady právní nebo směrnice profesní etiky. Neexistuje ani konsensus, co se týče zpětvzetí souhlasu s užitím genetického materiálu jednou ze stran při IVF léčbě. Zatímco v některých státech může k takovému zpětvzetí dojít kdykoliv před implantací embryí do dělohy ženy, v jiných může strana vzít souhlas zpět jen do okamžiku oplodnění. V některých státech je tato otázka ponechána na zvážení soudu podle obsahu smlouvy nebo na základě posouzení rovnováhy mezi zájmy obou stran. Podle Soudu je volnost uvážení států v této oblasti široká právě proto, že zde není žádný společný základ mezi smluvními stranami a protože se jedná o oblast, v níž vyvstávají citlivé morální a etické otázky v porovnání s rychlým rozvojem vědy. Stát má tedy volnost uvážení jak co se týče rozhodnutí, zda upravit či neupravit oblast IVF léčby, tak pokud jde o podrobné normy, které stanoví, aby dosáhl rovnováhy mezi vzájemně si konkurujícími veřejnými a soukromými zájmy. V kontextu dané věci Soud dále poznamenal, že stěžovatelka netvrdí, že by jí jakýmkoliv způsobem bylo znemožněno stát se matkou

v sociálním, právním nebo dokonce fyzickém smyslu, když neexistuje žádné pravidlo vnitrostátního práva či praxe, která by jí bránila v adopci dítěte či porodu na základě darovaných gamet – podstata stížnosti stěžovatelky spočívala v námitce, že relevantní vnitrostátní úprava brání tomu, aby použila pro účely umělého oplodnění embrya, která vytvořila společně se svým bývalým partnerem, a tedy ve svém důsledku se tak již nikdy nemůže stát biologickou matkou. Zásady pro posouzení souladu zásahu státu do práva na soukromý a rodinný život podle čl. 8 Úmluvy jsou podle Soudu v zásadě stejné jak v případě negativních, tak i pozitivních závazků. V obou případech je třeba vzít v úvahu spravedlivou rovnováhu, kterou je třeba dosáhnout mezi konkurenčními zájmy, přičemž v obou situacích disponuje stát určitým prostorem pro uvážení. V řízení před vnitrostátními soudy byla věc stěžovatelky posuzována z hlediska možného porušení negativních závazků státu, a to s ohledem na skutečnost, že to byl obsah právní úpravy, který zamezil stěžovatelce podstoupit umělé oplodnění. Soud nicméně dospěl k závěru, že daný případ je nutné vztáhnout pod rámeček závazků pozitivních a posoudit, zda relevantní ustanovení právního řádu spravedlivým způsobem vyvážila v konkurenci stojící soukromé a veřejné zájmy. Soud přitom akceptoval závěr vnitrostátních soudů, že partner stěžovatelky neposkytl blanketní souhlas s použitím společně vytvořených embryí – jeho souhlas byl omezen jen na „společné podstoupení umělého oplodnění“. Pokud se jedná o širší prostor pro uvážení státu ve smyslu čl. 8 Úmluvy, bylo podle Soudu nutno vzít v úvahu řadu faktorů. Jestliže je rozhodována věc obzvláště významného zájmu jednotlivce dotýkající se jeho bytí či identity, prostor pro uvážení státu je užší. Nicméně, jedná-li se o otázku, ohledně níž ve státech Rady Evropy neexistuje konsenzus, jak ve vztahu k důležitosti „zájmu“, či způsobu jeho ochrany, státy disponují širším prostorem pro uvážení. Vzhledem k tomu, že umělé oplodnění představuje právě takovou oblast, Soud konstatoval, že státu musí být poskytnuta širší míra prostoru pro uvážení. Podle Soudu bylo v dané věci nesporným, že stěžovatelka a její bývalý partner podepsali souhlas ve formě požadované zákonem a i když se stěžovatelka nacházela v časovém tlaku, věděla, že poskytující všechna svá vajíčka k oplodnění spermatem jejího partnera, již v budoucnu nebude mít žádnou možnost použít je jiným způsobem. Současně s ohledem na obsah právních předpisů věděla, že její partner bude moci kdykoliv odvolat souhlas k použití vytvořených embryí. Respektování lidské důstojnosti, svobody vůle a zajištění stejného zacházení s oběma osobami podstupujícími umělé oplodnění podle Soudu představovalo myšlenkový základ relevantní právní úpravy, podle níž není možno pokračovat v úkonech umělého oplodnění, není-li souhlas obou partnerů trvalý. Přestože měl Soud ke stěžovatelce velké sympatie, nakonec rozhodl, že k porušení jejich práv nedošlo. Při rozhodnutí, že byla dosažena spravedlivá rovnováha mezi soupeřícími soukromými a veřejnými zájmy a stát nepřekročil svůj prostor pro uvážení, vzal Soud v potaz i to, že legislativní úprava, umožňující souhlas dárců kdykoli před zavedením oplodněných vajíček do dělohy odvolat, byla přijata po „výjimečně podrobném zkoumání společenských, etických a právních dopadů vývoje v oblasti lidského oplodnění a byla výsledkem mnoha úvah, konzultací a diskusí“ a pravidla byla jasná a stěžovatelka o nich věděla od začátku.

22. Ve věci D. proti Spojenému království ze dne 4. 12. 2007, stížnost č. 44362/04 velký senát Soudu dospěl k závěru o porušení čl. 8 stěžovatele odsouzeného na doživotí s možností propuštění po patnácti letech, jemuž nebylo povoleno umělé oplodnění stěžovatelky, se kterou se seznámil a oženil ve vězení. Pokud by byl stěžovatel propuštěn v nejbližším možném termínu, bylo by stěžovatelce již 51 let, což významně snižovalo možnost, že by mohla otěhotnět přirozeným způsobem, a zároveň tzv. manželské návštěvy nebyly ve věznicích dovoleny. Pro stěžovatele tedy bylo umělé oplodnění jedinou možností, jak mít společné vlastní dítě. Soud považoval za legitimní, že se stát ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy zabývá při tvorbě své trestní politiky a při její aplikaci otázkou nejlepšího zájmu dítěte. Mimoto připomněl, že stát má pozitivní závazek zajistit dítěti efektivní ochranu. Ochrana dítěte nicméně podle Soudu nemůže jít tak daleko, aby zabránila rodičům, kteří po tom touží, mít vlastní dítě. Zvláště pak ne v případě, kdy je stěžovatelka již na svobodě a v době nepřítomnosti svého manžela se může o dítě postarat. Podle Soudu náleží vnitrostátním orgánům, aby jako první určily, kde leží hranice rovnováhy mezi jednotlivými zájmy v konkrétních případech. Soud tu vystupuje jako

soud poslední instance a státům bývá ponechán určitý prostor pro uvážení. Jeho míra závisí na určitém počtu aspektů, jako je povaha posuzované činnosti nebo legitimita cílů, které mají ospravedlnit omezení základního práva. Čím je posuzovaná otázka důležitější pro existenci člověka či jeho identitu (jako například rozhodnutí stát se biologickým rodičem), tím je státu ponechána užší míra prostoru pro uvážení. Na druhou stranu, pokud neexistuje mezi členskými státy Rady Evropy konsenzus ohledně důležitosti dané otázky nebo způsobu její ochrany, zvláště pak v případech, kdy řešení těchto otázek vyžaduje vytvoření komplexního celospolečenského postoje, míra volného uvážení je širší. Díky přímé znalosti dané společnosti a jejích potřeb jsou při určování toho, co je veřejným zájmem a co ne, vnitrostátní orgány vhodnější než mezinárodní soudce. V těchto případech Soud respektuje také vůli zákonodárce, ledaže by její odůvodněnost byla zjevně iracionální. Míra prostoru pro uvážení je široká také v případech, kdy stát musí najít rovnováhu mezi soukromými a veřejnými zájmy, nebo tehdy, když je třeba vyvážit jednotlivá práva vyplývající z Úmluvy.

23. Pro výše uvedenou, ale i další judikaturu Soudu v této oblasti (Rozsudek velkého senátu Soudu ve věci S. H. a další proti Rakousku ze dne 3. 11. 2011, stížnost č. 57813/00, který k závěru Soudu ve věci E., že právo na respektování soukromého života se vztahuje také na rozhodnutí být či nebýt rodičem, včetně rodiče biologického, doplňuje, že právo na respektování soukromého života zahrnuje i využívání lékařské asistence při umělém oplodnění; srov. rovněž rozsudek velkého senátu Soudu ve věci P. proti Itálii ze dne 27. 8. 2015, stížnost č. 46470/11) je společné, že Soud i v takto intimní oblasti lidského života akcentuje širší míru uvážení s ohledem na nedostatek konsenzu mezi členskými státy Rady Evropy ohledně důležitosti dané otázky nebo způsobu její ochrany. Tento závěr se podává i z porovnání právních úprav některých členských států Rady Evropy v oblasti umožnění umělého oplodnění spermiemi zemřelého partnera, provedeného dovolacím soudem.

24. Nakládání s biologickým materiálem potřebným pro účely umělého oplodnění je v Belgii upraveno zvláštním zákonem ze dne 7. 7. 2007 o asistované reprodukci. V souladu s tímto zákonem je nutné, aby byla před započítím úkonů souvisejících s umělým oplodněním podepsaná písemná smlouva mezi budoucími rodiči a zdravotnickým zařízením (čl. 7), a to před každou „implantací“ embryí (§ 13 odst. 1). Dohoda musí dle čl. 13 odst. 2 posledně uvedeného zákona upravovat: a) další nakládání s biologickým materiálem v případě rozvodu žadatelů; b) další nakládání s biologickým materiálem v případě úmrtí jednoho ze žadatelů; c) další nakládání s biologickým materiálem po uplynutí zákonné „konzervační“ doby trvající 5 let. Pokud se jedná o použití biologického materiálu v případě úmrtí jednoho ze žadatelů, pokračovat v úkonech umělého oplodnění je možné jen v případě, že dohoda ve smyslu výše uvedeného takový postup výslovně umožňuje. Umělé oplodnění je možno vykonat ne dříve než po uplynutí šesti měsíců a ne později než po uplynutí dvou let po úmrtí jednoho ze žadatelů. Lze tedy konstatovat, že belgické právo umožňuje provést úkony umělého oplodnění i po smrti jednoho z budoucích rodičů.

25. Nizozemská právní úprava (Embryowet) v obecné rovině umožňuje použití biologického materiálu i po smrti některého ze žadatelů o umělé oplodnění. Obdobně jako v Belgii ovšem vyžaduje existenci předchozího souhlasu ze strany dotčené osoby. Podmínky post mortem umělého oplodnění podléhají etickým kodexům jednotlivých zdravotnických zařízení, které v některých případech umožňují takový postup pouze v případě souhlasu obou žadatelů o umělé oplodnění (kupř. University Medical Center of Groningen). Není-li takový souhlas dán, je však možný postup, kdy je biologický materiál vydán žadateli k použití v jiném zdravotnickém zařízení.

26. Ve Spolkové republice Německo byla pravomoc k regulaci právní úpravy umělého oplodňování v roce 1994 přenesena na spolkovou úroveň, která ji ovšem dosud nevykonala. Z hlediska německého práva lze odkázat na čl. 4 odst. 1 bod 3 zákona o ochraně embryí (Embryonenschutzgesetz), který považuje za trestný čin, jestliže někdo úmyslně oplodní vajíčko spermií mrtvého muže. Lze tedy uvést, že post mortem umělé oplodnění německé právo výslovně zakazuje. Judikatura vrchních spolkových soudů k případnému vydání biologického materiálu zdravotnickým zařízením je

nejednotná, neboť v některých věcech bylo s ohledem na výše uvedenou trestní úpravu takovéto vydání zakázáno, v dalších bylo vydání umožněno s ohledem na konkrétní obsah smluvního ujednání mezi žadateli a zdravotnickým zařízením, resp. na základě závěru soudu, že mimo samotné oplodnění není čl. 4 odst. 1 bod 3 zákona o ochraně embryí aplikovatelný.

27. Problematika umělého oplodnění je ve francouzském právu upravena v čl. 311 až 320 občanského zákoníku (Code Civil) a čl. L 1244-1 až 1244-7 a L 2151-5 zákona o veřejném zdraví (Code de la santé publique). Dne 1. 1. 1996 první senát francouzského Kasačního soudu (Cour de cassation) vydal stran uvedené právní úpravy rozsudek (č. 94-15.998), v němž s odkazem na čl. L 2152-2 zákona o veřejném zdraví konstatoval, že úkony spojené s umělým oplodněním sledují legitimní cíl početí dítěte v rámci úplné rodiny, což vylučuje postup, kdy by k umělému oplodnění mělo dojít po smrti jednoho z budoucích rodičů. Uvedený případ je dosud považovaný za nejvýznamnější a byl i „uzákoněn“ v rámci čl. L 2141-2 zákona o veřejném zdraví, který výslovně zakazuje provedení post mortem umělého oplodnění. Z hlediska uvažování o vydání biologického materiálu zdravotnickým zařízením lze odkázat na rozsudek Státní rady (Conseil d'Etat) ze dne 31. 5. 2016 (č. 396848), který navzdory výslovné francouzské právní úpravě zakazující takový postup, vyhověl žadatelce s ohledem na aplikaci Úmluvy z důvodu, že tato nebyla s to provést nezbytné úkony na španělském území, které umožňuje post mortem umělé oplodnění, během života svého manžela pouze z důvodu rychlého průběhu jeho nemoci. Odmítnutí vydání biologického materiálu za této okolnosti považovala Státní rada za nepřiměřené, a to i když konstatovala, že samotná úprava zakazující post mortem umělé oplodnění či vydání biologického materiálu do ciziny je v souladu s Úmluvou. Z hlediska skutkového je třeba doplnit, že žadatelka se narodila ve Španělsku a po smrti svého manžela se do této země i vrátila. Státní rada přitom její počínání nepovažovala za snahu o obcházení francouzského práva.

28. Právní režim umělého oplodňování je ve Spojeném království upraven zákonem o lidské reprodukci a embryologii z roku 1990 (the Human Fertilisation and Embryology Act 1990) ve znění pozdějších předpisů (the Human Fertilisation and Embryology Act 2008). V souladu s čl. 14 odst. 3 uvedeného zákona platí, že konzervační doba biologického materiálu (embryí a gamet) činí maximálně deset let. Tuto dobu je možno opakovaně prodloužit, bylo-li o to před jejím uplynutím z důvodu existující či očekávané neplodnosti požádáno, a to na dalších deset let. Maximální doba konzervace činí 55 let. Biologický materiál může být zdravotnickým zařízením použit pouze v případě existence informovaného písemného souhlasu ve smyslu hlavy 3 zákona o lidské reprodukci a embryologii povinně obsahujícího tyto ujednání: a) o maximální délce konzervační doby (má-li být kratší než deset let); b) o nakládání s biologickým materiálem pro případ smrti. V souvislosti s posledně uvedeným je třeba uvést, že zákon o lidské reprodukci a embryologii vychází v souladu s hlavou 2, odst. 2 (2A) z domněnky souhlasu s post mortem použitím biologického materiálu. Lze tedy shrnout, že právní úprava Spojeného království vyžaduje, aby osoba v rámci své žádosti o umělé oplodnění výslovně uvedla, co se má stát s biologickým materiálem v případě úmrtí. Pokud žadatel neuvede jinak, má se přitom zato, že s post mortem použitím vyslovil souhlas. Pokud se jedná o judikaturu britských soudů, mimo případ Evans, zmiňovaný v rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva, je možné odkázat i na případ W., jenž se týkal žádosti pozůstalé manželky, která se na zdravotnickém zařízení domáhala prodloužení desetileté konzervační doby biologického materiálu svého mrtvého manžela. Britské soudy její žádosti vyhověly, a to s ohledem na pochybení zdravotnického zařízení, které neposkytlo manželce žadatelky včas dostatečné informace o možnosti požádat o prodloužení konzervační doby. Podle britských soudů by opačný závěr vedl k velké („great and conspicuous“) nespravedlnosti vůči žadatelce.

29. Na základě připomenuté judikatury Soudu, vztážené na přezkoumávanou věc, lze přijmout závěr, že právo žalobkyně na respektování soukromého života (kam spadá právo rozhodnout se, zda být, či nebýt rodičem, i biologickým, včetně využívání lékařské asistence při umělém oplodnění) bylo

nepochybně omezeno, jestliže žalovaná odmítla provést úkony spojené s umělým oplodněním z důvodu uplynutí šestiměsíční platnosti žádosti neplodného páru o tento zákrok, opírajíc se o ustanovení § 6 odst. 1 věta druhá před středníkem zákona o specifických zdravotních službách.

30. Tento závěr ovšem nijak nepředjímá, zda skutečně došlo k porušení čl. 8 Úmluvy, neboť druhý odstavec tohoto ustanovení výslovně předvídá situace opravňující zásah státu do práva na respektování soukromého života. Negativní závěr (tedy, že k zásahu do práva na respektování soukromého života skutečně nedošlo), vyžaduje pozitivní zjištění, že relevantní ustanovení právního řádu spravedlivým způsobem vyváží v konkurenci stojící soukromé a veřejné zájmy. Konkrétně je proto třeba zkoumat, zda ustanovení § 6 odst. 1 věta druhá před středníkem zákona o specifických zdravotních službách, vyžadující žádost neplodného páru o umělé oplodnění, která nesmí být starší než šest měsíců, sleduje legitimní cíl, jehož dosažení vylučuje závěr o zásahu do práva na respektování soukromého života.

31. Z důvodové zprávy k zákonu o specifických zdravotních službách (Poslanecká sněmovna, rok 2011, tisk č. 407/0) se podává, že zákon stanoví jako podmínku provedení umělého oplodnění ženy opakované udělení souhlasu „neplodným párem“, a to po podání informace před započítáním metod a postupů asistované reprodukce a opakovaného udělení souhlasu mužem, který je součástí „neplodného páru“ před každým provedením umělého oplodnění, i když tento muž společně se ženou již předložil žádost o umělé oplodnění. Důvodem této podmínky je skutečnost, že zákon o rodině stanoví taxativní výčet toho, kdo je otcem (či je za něj považován) a za jakých okolností (§ 51 odst. 1 a 2, § 52 odst. 1 a § 54 odst. 1, 2 a 3). K umělému oplodnění lze přistoupit v případě, že je málo pravděpodobné nebo nepravděpodobné, aby žena otěhotněla přirozeným způsobem a jiný způsob její léčby nebo léčby muže nevedly nebo s vysokou mírou pravděpodobnosti nepovedou k otěhotnění.

32. Důvodem, proč zákonodárce přijal požadavek na dodržení šestiměsíční lhůty (usuzováno z důvodové zprávy), je vazba na právo dítěte znát své rodiče podle čl. 7 Úmluvy o právech dítěte, jakkoliv je toto právo kontextově omezeno (slovy „je-li to možné“). Česká právní úprava tak patrně vychází ze stejných premis jako francouzská, když požaduje, aby se dítě narodilo do úplné rodiny a mělo šanci alespoň ve fázi početí mít kontakt s oběma svými rodiči. Otázka statusu dítěte narozeného z umělého oplodnění přitom zahrnuje domněnku otcovství muže, který dal souhlas s umělým oplodněním, a právo otce popřít otcovství. Komentářová literatura přitom k ustanovení § 778 občanského zákoníku o určování otcovství v případě umělého oplodnění neprovdané matky uvádí, že „klíčovým pojmem je v této věci souhlas muže, který musí být opětovný“

Má-li být umělé oplodnění provedeno anonymním dárcem, musí být k tomuto zákroku výslovný souhlasmuže z neplodného páru. Umělé oplodnění tak nelze provést bez souhlasu, po jeho odvolání, proti vůli manžela matky či partnera anebo po jeho smrti [HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 534].

33. Druhý závěr, který lze z důvodové zprávy přijmout, je, že postup podle tohoto zákona je možný jen „inter vivos“ (mezi živými), a to navíc jen při „léčbě neplodnosti“, když úmysl zákonodárce postihnout i vztahy vzniklé z umělého oplodnění spermiemi mrtvého muže nelze ze samotné úpravy ani důvodové zprávy dovodit. Český právní řád – na rozdíl od právní úpravy Belgie, či Nizozemí – nedovoluje umělé oplodnění spermiemi zemřelého muže, ani takové umělé oplodnění – jako Francie a Spolková republika Německo – nezakazuje a ani výslovně od poskytovatele biologického materiálu nevyžaduje prohlášení, jak má být s biologickým materiálem naloženo po jeho smrti, jako je tomu ve Velké Británii, přičemž poslední je zjevné ze znění ustanovení § 8 zákona o specifických lékařských službách. Ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) zákona o specifických zdravotních službách spojuje

asistovanou reprodukci za účelem umělého oplodnění ženy výhradně se zdravotními důvody při „léčbě její neplodnosti nebo neplodnosti muže“ a ustanovení § 6 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách umožňuje (dovoluje) umělé oplodnění provést ženě v jejím plodném věku, pokud její věk nepřekročil 49 let, a to na základě písemné žádosti ženy a muže, kteří tuto zdravotní službu hodlají podstoupit společně tj. „neplodnému páru“. Z uvedeného je zřejmé, že po smrti muže tvořícího neplodný pár, již pojmově o neplodném páru nelze uvažovat, a nelze proto ani takový neplodný pár „léčit“. Nelze též uvažovat o tom, že šestiměsíční lhůta stanovená v ustanovení § 6 odst. 1 věta druhá před středníkem zákona o specifických zdravotních službách představuje analogii k maximální konzervační době biologického materiálu neplodného páru. Ustanovení zákona vyžadující písemný souhlas neplodného páru, nikoliv starší šesti měsíců, navíc současně chrání i muže poskytujícího biologický materiál k početí, neboť mu umožňuje kdykoliv souhlas odvolat. V dané věci tak zcela nelze vyloučit pochybnosti stran skutečné vůle zesnulého manžela žalobkyně stát se otcem i po své smrti. Informovaný souhlas s kryokonzervací spermií totiž obsahoval výslovné ustanovení o zničení tohoto biologického materiálu v případě jeho úmrtí. Uvedené též znamená, že kryokonzervované spermie muže tvořícího neplodný pár, nelze po smrti použít k léčbě tohoto páru, a to i když po smrti muže by dosud neuplynula šesti měsíční lhůta.

34. Z výše uvedeného se tedy podává, že dokončit proces umělého oplodnění podle zákona o specifických lékařských službách je žalovaná povinna jen v rámci léčby neplodného páru. Nejvyšší soud tak neshledává důvod k přijetí závěru o skutečném zásahu do práva na respektování soukromého života žalobkyně, neboť i když lze námitky žalobkyně zcela chápat, obdobně jako v případě E. proti Spojenému království ve svém dovolání netvrdí, že by do budoucna byla zcela zbavena možnosti stát se matkou. Ve svém dovolání v zásadě míří na skutečnost, že již nebude moci zplodit dítě se svým zesnulým manželem. Jakkoliv lze její snahu chápat, platná právní úprava, jak je stanovena v českém právním řádu, by se ovšem s ohledem na judikaturní závěry Soudu měla nacházet v prostoru pro uvážení států a námitky žalobkyně proto nelze uznat ani na podkladě čl. 8 Úmluvy.

35. Nejvyšší soud proto uzavřel, že poskytovatel, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína, není povinen dokončit umělé oplodnění ze zárodečné buňky žalobkyně a kryokonzervovaných spermií jejího zemřelého manžela.

36. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

37. Protože dovolání žalobkyně bylo zamítnuto, dovolací soud jí podle ustanovení § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř. uložil, aby žalované nahradila náklady potřebné k uplatňování práva.